

ТЕХНОЛОГІЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

*В. О. Мусієнко, к. т. н., доцент, Харківський національний університет радіоелектроніки,
Viktoriia.Musienko@nure.ua, orcid.org/0000-0003-0882-0487,*

*М. Е. Зінченко, магістр, Харківський національний університет радіоелектроніки,
maryna.zinchenko@nure.ua, orcid.org/0000-0003-2985-2269*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування таких методів: теоретичного узагальнення та наукової абстракції – для обґрунтування сутнісної основи визначень понять «економічна безпека», «система економічної безпеки» та «ризик-менеджмент»; аналізу та синтезу – для виділення основних напрямків оцінки інструментів управління економічною безпекою підприємства та управління ризиком; класифікації – для систематизації загроз, з якими може зіткнутися підприємство у процесі своєї діяльності.

Результати. У статті досліджено місце і роль технології ризик-менеджменту в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Розглянуто сутність економічної безпеки, виявлені її пріоритетні цілі, побудовано багаторівневу систему економічної безпеки підприємства. Створено теоретичне підґрунтя для систематизація загроз, яке спрощує ідентифікацію місця розташування кожного типу загрози в загальній класифікації та викликає появу потенційних можливостей для ефективного управління ними за допомогою відповідних методів. Розроблено алгоритм оцінки інструментів управління економічною безпекою підприємства та алгоритм управління ризиком. Проаналізовано використання засобів фінансового інжинірингу при управлінні ризиками. Досліджено сучасні фінансові інноваційні інструменти.

Новизна. У ході дослідження встановлено, що традиційні підходи зниження ризиків в умовах нестабільності середовища є неефективними. Обґрунтовано зв'язок економічної безпеки суб'єкта господарювання та фінансового інжинірингу, запропоновано використання інноваційних інструментів для управління ризиками.

Практична значущість. Забезпечення економічної безпеки підприємства – актуальна мета менеджменту, досягнення якої стає життєво важливим в нестабільному зовнішньому середовищі. Сьогодні, враховуючи кризові явища, особливого значення набувають інноваційні технології та інструменти управління ризиками. Результати даного дослідження дозволяють обрати дієвий арсенал інноваційних інструментів для реалізації можливості побудови ефективної системи управління ризиками, яка адаптована до змін зовнішнього середовища, що сприятиме досягненню стану захищеності підприємства від негативного впливу загроз.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, система забезпечення економічної безпеки, алгоритм, загрози, динамічне середовище, розвиток, конкурентоспроможність, інноваційні інструменти, фінансовий інжиніринг, ризик-менеджмент.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки підприємства, які існують в різних організаційно-правових формах, організовують свою діяльність в умовах невідомості. На розвиток підприємництва,

крім економічних криз, впливають і такі фактори, як нестабільна політична та соціально-економічна ситуація в країні, міжнародна, регіональна, територіальна конфлікти недосконалість комерційного законо-

давства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та ін. Все це різко загострило проблему забезпечення економічної безпеки підприємства [1].

У сучасних умовах господарювання ефективність функціонування всієї економічної системи та дії її суб'єктів не можуть бути повністю визначені та розраховані, тобто діяльність кожного підприємства завжди пов'язана із ризиком та можливими втратами. У цьому разі виникає потреба в певному механізмі, який би дозволив врахувати ризик та мінімізувати втрати. Таким механізмом є ризик-менеджмент [2]. Розвиток теоретичних та методологічних аспектів ризик-менеджменту є важливим напрямом досліджень, націлених на формування інструментів, використання яких у практичній діяльності підприємств дозволить забезпечити прийнятний рівень економічної безпеки підприємства, що обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільший інтерес до проблематики економічної безпеки виник наприкінці ХХ ст. В Україні перші наукові розробки, присвячені проблемам забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, почали з'являтися лише на початку ХХІ ст. До найсерйозніших досліджень у цьому напрямі слід віднести праці В. Пономарьова [3], О. Ляшенко [4], О. Кравчука та П. Кравчука [5], О. Кириченка, П. Пригунова [6], А. Спіфанова [7], та ін., де з позицій системного підходу здійснено спробу визначення сутності економічної безпеки, побудова механізму її забезпечення.

Управління ризиками є елементом системи забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Проблемами вивчення управління ризиками займалися провідні українські та зарубіжні науковці: В. Вітлінський [8], Г. Великоіваненко [9], В. Гранатуров [10], Є. Уткін [11], М. Хохлов, О. Устенко, Є. Бортнікова, Д. Штефаніч та інші, які дали глибоке теоретичне обґрунтування процесів управління ризиками, визначили місце управління ризиками в забезпеченні економічної безпеки підприємств.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є побудова багаторівневої системи економічної безпеки суб'єкта господарювання, розробка алгоритму оцінки інструментів управління економічної безпеки суб'єкта господарювання та алгоритму управління ризиком, аналіз використання засобів фінансового інжинірингу при управлінні економічної безпеки суб'єкта господарювання та при управлінні ризиками, дослідження сучасних фінансових інноваційних інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека підприємства є неодмінною умовою успішного розвитку всієї економіки країни. Відсутність економічної безпеки не дозволяє реалізовувати необхідні плани розвитку в сьогоденні та не дає можливості прогнозувати та формувати стратегії в майбутньому.

Економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих чинників, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів, цілей статутної діяльності [3].

Головною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення його сталого та ефективного функціонування в даний час, забезпечення високого потенціалу розвитку, створення основи для подальшого зростання його економіки навіть за наявності об'єктивних та суб'єктивних факторів, що несуть загрози.

З огляду на багатоаспектність змісту економічної безпеки, її слід розглядати як систему. Під системою економічної безпеки підприємства розуміють організовану сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів і заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз [12].

Багаторівнева система економічної безпеки суб'єкта господарювання представлена на рис.1. Для кожного підприємства «зовнішні» та «внутрішні» загрози суто індивідуальні. До зовнішніх загроз можна віднести протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів, фірм та приватних осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством, неспроможних ді-

лових партнерів, раніше звільнених за різні проступки співробітників підприємства, а також правопорушення з боку корумпованих елементів з числа представників контролюючих та правоохоронних органів. До внутрішніх загроз відносяться дії або бездіяльність співробітників підприємства, що суперечать інтересам його комерційної діяльності, наслідком яких можуть бути нане-

сення економічних збитків компанії, втрата інформаційних ресурсів (комерційна таємниця, конфіденційна інформація), підрив її ділового іміджу в бізнес-колах, виникнення проблем у взаєминах з реальними та потенційними партнерами, конкурентами, контролюючими та правоохоронними органами [1].

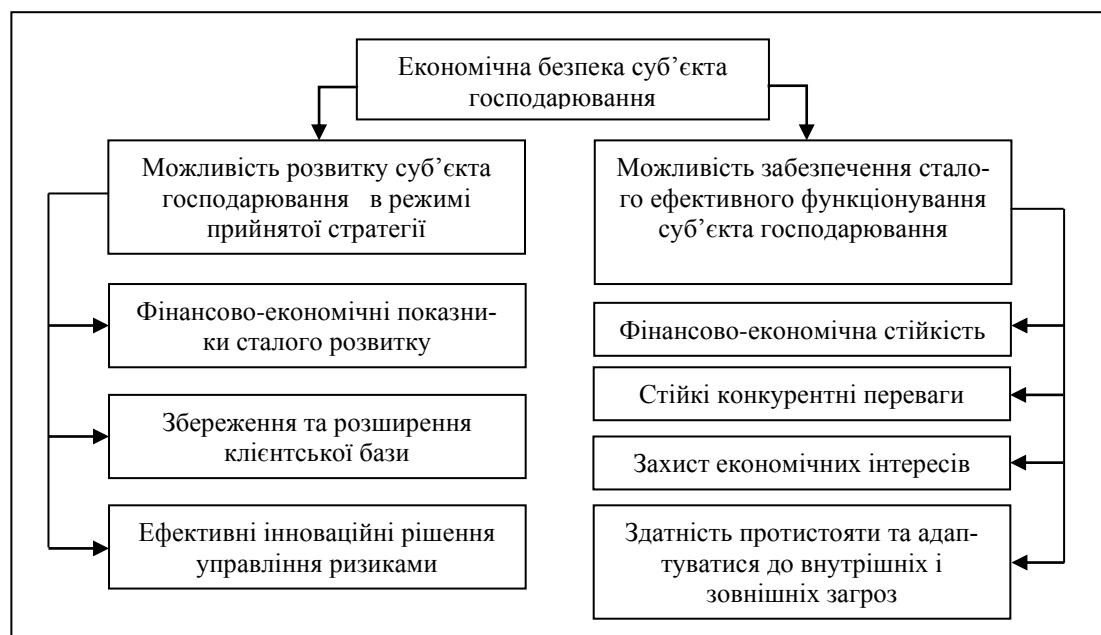

Рис.1. Багаторівнева система економічної безпеки суб'єкта господарювання

До пріоритетних цілей економічної безпеки підприємства слід віднести забезпечення ефективної діяльності, фінансової стійкості та незалежності підприємства. Основними завданнями системи забезпечення економічної безпеки є: моніторинг та прогнозування загроз економічної безпеки підприємства; оцінка ризиків та загроз кількісними та якісними методами; розробка інструментів та механізму нівелювання загроз і підтримки стабільного розвитку підприємства; постійне вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки.

Наявність загроз стабільному функціонуванню підприємства обумовлює необхідність застосування відповідних методологічних прийомів та інструментів управління економічною безпекою.

Алгоритм оцінки інструментів управління економічної безпеки суб'єкта господарювання представлений на рис. 2.

Існує безліч можливих загроз, з якими підприємство може зіткнутися в процесі

своєї діяльності. При здійсненні управління загрозами можна використовувати широкий спектр інструментів, тому необхідна своєчасна характеристика, яка буде систематизувати загрози та визначати конкретні напрямки щодо їх зниження.

Обґрунтована систематизація загроз спрощує точну ідентифікацію місця розташування кожного типу загрози в загальній класифікації та викликає появу потенційних можливостей для ефективного управління загрозами за допомогою застосування відповідних методів.

Загрози можуть бути згруповані за різними класифікаційними ознаками. В залежності від можливості їх прогнозування виділяють загрози, які можна передбачити та непередбачувані. Небезпеки та загрози економічній безпеці підприємства в залежності від джерела виникнення діляться на об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні виникають без участі підприємства або його службовців, незалежні від прийнятих рі-

шень, дій менеджера. Суб'єктивні загрози породжені навмисними або ненавмисними діями людей, різних органів та організацій, в тому числі державних та міжнародних під-

приємств конкурентів. Загрози можна класифікувати за об'єктом посягання: персонал, майно, техніка, інформація, технології та інше.

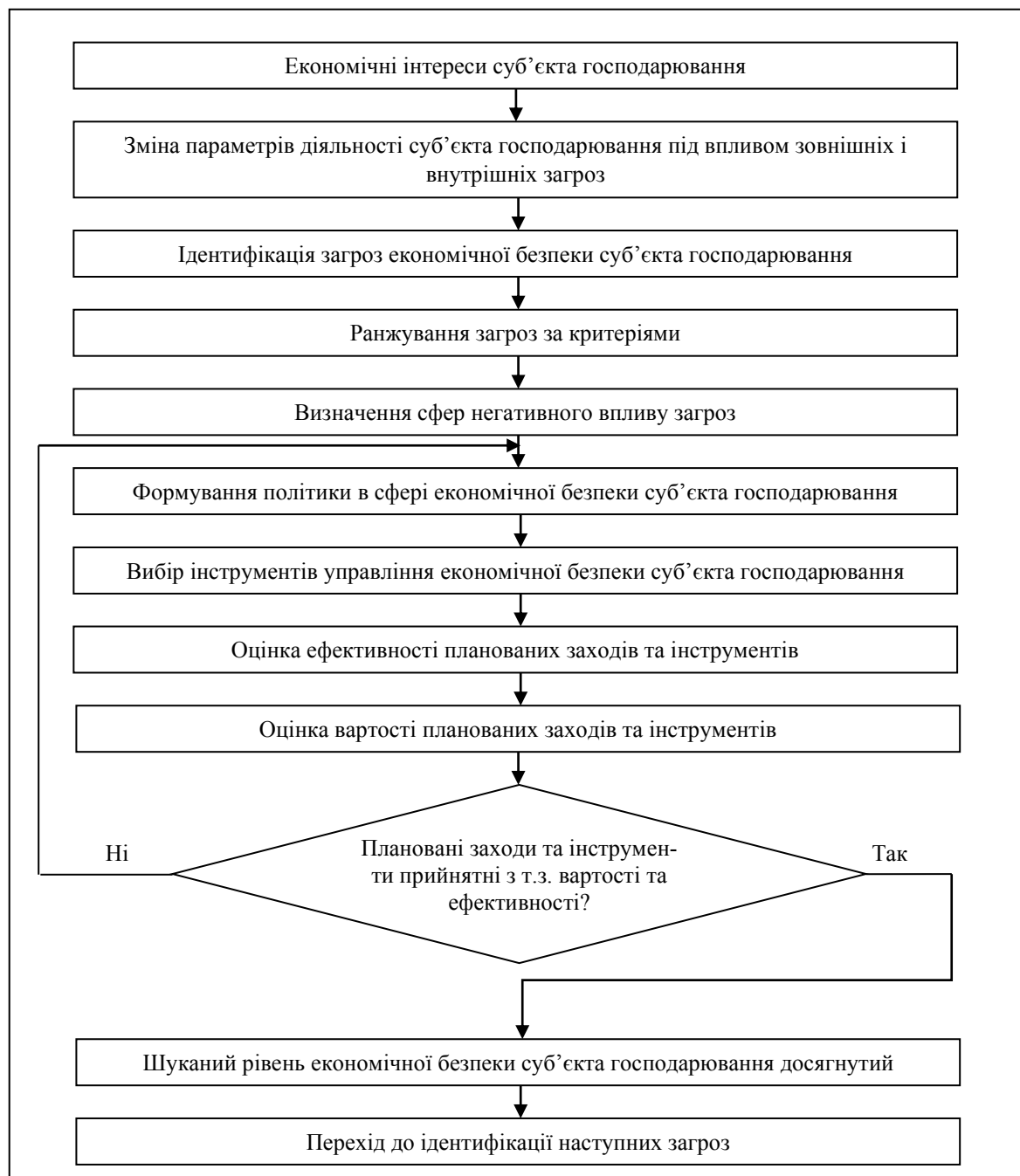

Рис.2. Алгоритм оцінки інструментів управління економічної безпеки суб'єкта господарювання

Залежно від величини втрат або шкоди, загрози можна поділити на ті, що викликають труднощі, значні та катастрофічні [13]. А за ступенем ймовірності – неймовірні, малоймовірні, ймовірні, вельми ймовірні, цілком ймовірні. Одними з критеріїв ранжування загроз можуть бути: термін настання; масштаб негативних наслідків.

Інструменти управління економічної безпеки підприємства можна класифікувати наступним чином: управління ризиками (диверсифікація, страхування, хеджування та ін.); технічний захист (охорона, безпека інформації, кадрова політика); фінансовий захист (фінансовий моніторинг, управлінський облік і контроль, бюджетування)

[14]. Актуальними інструментами забезпечення економічної безпеки є методи управління ризиками.

В такому динамічному середовищі, щоб залишатися конкурентоспроможною установою, потрібно забезпечувати розвиток підприємства та підвищувати економічну безпеку. Традиційним підходом зниження різних видів ризиків в теорії та практиці є бюджетування, отримання неустойки, порука, банківська гарантія, застава, вексельне забезпечення та інші способи. Проте такі підходи в умовах невизначеного середовища є неефективними. Підприємствам необхідний пошук нових інструментів управління ризиками, які були б адекватні в умовах сьогодення. Такі інноваційні інструменти може запропонувати фінансовий інжиніринг.

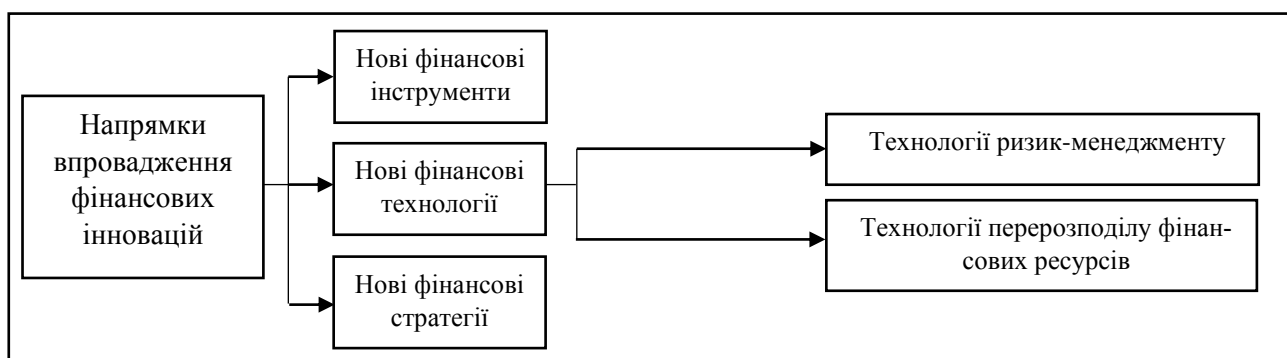

Рис.3. Напрямки впровадження фінансових інновацій [16]

Ризик-менеджмент – це процес прийняття та виконання управлінських рішень, які спрямовані на зменшення ступеня ймовірності виникнення результату несприятливого характеру та мінімізацію можливих втрат, які викликані його реалізацією [17].

Можна виділити кілька принципів управління ризиками на підприємстві:

- ризик-менеджмент є безперервним процесом, який охоплює не тільки окремі частини організації, а всю її діяльність в цілому;

- управління ризиками спрямоване на досягнення цілей функціонування підприємства (стратегічні, операційні, дотримання законодавства, підготовка звітності);

- ризик-менеджмент здійснюється співробітниками на всіх рівнях організації;

- управління ризиками повинно відбуватися в межах значення ризику компанії;

Фінансовий інжиніринг – інноваційний процес створення фінансових продуктів та інструментів, що забезпечують задоволення фінансових потреб економічних суб'єктів та функціонування фінансової системи [15]. У фінансовому інжинірингу виділяють чотири сегменти: розробка та виконання спекулятивних стратегій при торгівлі цінними паперами; похідні фінансові інструменти; інноваційні банківські продукти; управління ризиками.

Ризик-менеджмент є важливою складовою фінансового інжинірингу, через те, що є одним з компонентів впровадження фінансових інновацій (рис. 3.).

- управління ризиками фіксується в стратегічному плані компанії та є невід'ємною частиною стратегії.

Алгоритм управління ризиком представлений на рис. 4.

Сьогодні фінансовий інжиніринг вже пропонує вибір інноваційних інструментів управління ризиками [18,19]: методологія VaR; методологія Stress Testing; методологія оцінки ризику при використанні ERP-систем [20]; методологія Shortfall; методологія SPAN-аналіз ризику.

Методологія VaR (Value-at-Risk) є універсальною методикою розрахунку різних видів ризику: цінового ризику; валютного ризику; кредитного ризику; ризику ліквідності.

Величина VaR визначається як найбільший очікуваний збиток, який із заданою ймовірністю може отримати інвестор протягом n днів.

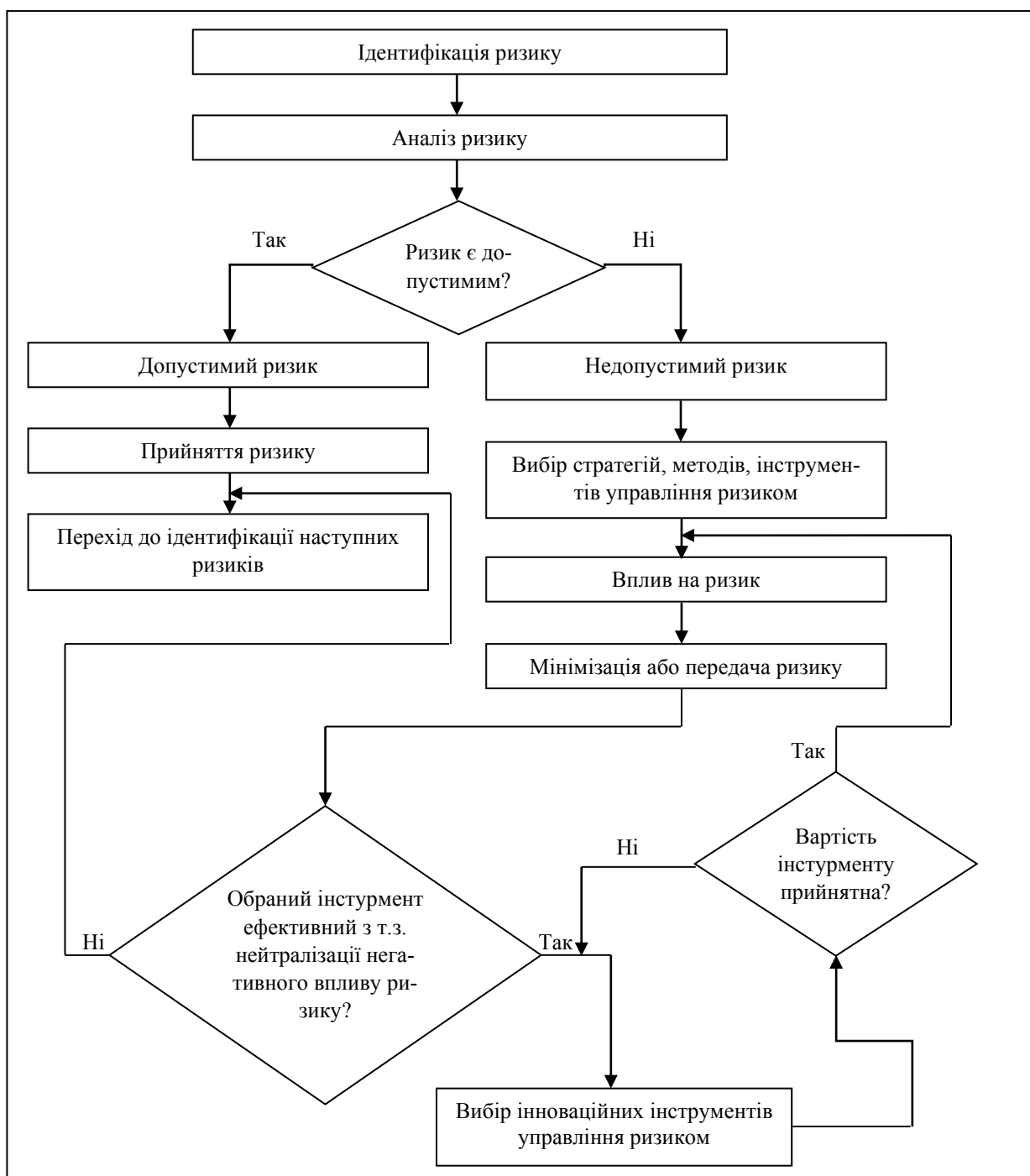

Рис. 4. Алгоритм управління ризиком

Ключовими параметрами VaR є період часу, на який проводиться розрахунок ризику, та задана ймовірність того, що втрати не перевищать певної величини.

Методологія VaR володіє такими перевагами як: дозволяє об'єднати ризики окремих позицій в єдину величину для всього портфеля; дозволяє оцінити ризик можливих втрат, співвіднесених з імовірностями

їх появи; дозволяє виміряти ризики на різних ринках універсальним чином [21].

До переваг VaR також можна віднести наочність та простоту розрахунків, можливість порівняльного аналізу втрат та відповідних їм ризиків, а також консолідацію інформації. VaR є сумарною мірою ризику, здатною порівнювати ризик за різними портфелями (наприклад, за портфе-

лями з акцій та облігацій) та за різними фінансовими інструментами (наприклад, форварди та опціони).

Однак у методології VaR існують і недоліки, до яких відносяться слабкі припущення про властивості фінансових ринків, поведінка економічних агентів на цих ринках. Також при оцінці VaR практично не враховується ліквідність, а це важлива характеристика всіх ринків. Це може привести до того, що в певні моменти зміна структури портфеля для зменшення ризику може виявитися марною. При істотній зміні ринкових умов методика VaR зможе врахувати ці зміни тільки через певний проміжок часу, накопичивши необхідну статистику даних та подій. Крім того, методологія VaR не дає абсолютної оцінки можливих втрат, як, втім, і більшість відомих методологій та методик. Однак вона є дійсно універсальним підходом до оцінки ринкових ризиків [21].

Багатьох недоліків, властивих VaR, позбавлена методологія Shortfall: цей метод є більш консервативною мірою ризику, тому що розглядає втрати, які можуть статися з невеликою ймовірністю, і вимагає резервувати більший капітал. Shortfall дозволяє враховувати великі втрати, які можуть статися з невеликою ймовірністю.

Відповіді на питання, на які не може відповісти методика VaR, можна отримати за допомогою методу аналізу чутливості портфеля до змін параметрів ринку – Stress Testing. Методика VaR, за визначенням, орієнтується на очікуваний рівень ймовірності (90%, 95%, 97,5% і 99%). Саме Stress Testing дозволяє аналізувати поведінку портфеля в умовах реалізації ймовірності решти 10%, 5%, 2,5% та 1% подій.

Методологія Stress Testing – це оцінка потенційного впливу на фінансовий стан інвестиції ряду заданих змін у факторах ризику, які відповідають винятковим, але ймовірним подіям. Stress Testing здійснюється із застосуванням різних методик. В рамках Stress Testing інвестор повинен враховувати ряд факторів, які можуть викликати екстраординарні збитки в портфелі активів, або гранично ускладнити управління його ризиками. Дані фактори охоплюють різні компоненти ринкового, кредитного ризиків та ризику ліквідності.

Ідея цього методу – аналіз варіацій відповідної цільової функції (наприклад, прибутковості або сучасної вартості портфеля) в залежності від варіацій параметрів ринку (кривої дохідності, мінливості (волатильності) ринкових цін, обмінних курсів). Stress Testing дозволяє вирішити проблему різких стрибків та викидів. Це інструмент аналізу впливу багатьох основних видів параметрів підприємницьких, фінансових, кредитних та інвестиційних ризиків одночасно. Таким чином, для заданого портфеля можна досліджувати зміну його параметрів (прибутковості, сучасної вартості) як при короткострокових, так і при тривалих змінах ринку, що виражаються в різких та плавних змінах прибутковості інструментів, їх кореляцій аж до моделювання кризових ситуацій.

Для учасників біржі існує біржова система розрахунку гарантійних зобов'язань – SPAN-аналіз ризику стандартного портфеля (The Standard Portfolio Analysis of Risk). Оскільки метод SPAN використовується для визначення розмірів гарантійних зобов'язань, його завдання зводиться до визначення максимальних втрат, які може понести портфель за один торговий день в більшості випадків з ймовірністю не менше ніж 95% або 99%. SPAN розглядає шістнадцять сценаріїв можливої зміни ринкової ситуації. Спираючись на них, SPAN формує масив ризикових значень, які, за угодою, є величиною втрат портфеля, що складається лише з одного опціону. Цей масив ризикових значень обчислюється аналітичним відділом біржі щодня та передається клієнтам, які потребують такої інформації. На основі отриманих даних вже шляхом арифметичних операцій необхідно розрахувати можливі втрати (виграші) будь-якого реального портфеля однорідних позицій і, визначивши їх максимальне значення, встановити розмір гарантійного депозиту портфеля. Одною з основних переваг системи SPAN є те, що складні обчислення, пов'язані з моделлю опціонного ціноутворення, виробляються централізовано.

Висновки. Успіх діяльності суб'єкта господарювання багато в чому визначається швидкістю та правильністю реакції підприємства на загрози, де ключовим фак-

тором, що визначає ефективність підприємницької діяльності, є створення ефективної системи забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Особливістю господарювання в сучасних умовах є зростання кількості та глибини загроз, які зумовлені зовнішнім середовищем. Загрози, що виникають, знижують ефективність діяльності підприємства та часто при неефективній адаптації до цих змін можуть стати причиною не лише втрати ринкової рівноваги, а й банкрутства. У цих умовах одним з елементів попередження негативного впливу зовнішнього середовища на діяльність організації може стати система ризик-менеджменту, яка дозволить забезпечувати діагностику зовнішнього середовища та передбачувати настання ризикових подій. Можливість передбачення настання ризику дозволить сконцентруватись на розробленні та впровадженні заходів мінімізації негативного впливу.

З огляду на це, управління ризиками набуває суттєвого значення в системі управління економічною безпекою [22]. Забезпечення виконання функцій ризик-менеджменту дозволяє прогнозувати ймовірність виникнення несприятливих ситуацій, зменшувати кількість неефективних управлінських рішень, будувати стратегічні та тактичні управлінські рішення, що сприятимуть зменшенню помилок при плануванні та реалізації стратегії.

Врахування ризиків стає однією з основних управлінських дій, яка забезпечує досягнення стратегічних організаційних цілей та сприяє досягненню максимально можливої ефективної діяльності як підприємства загалом, так і його окремих структурних підрозділів. Проте використання традиційних методів управління ризиками не є ефективними в умовах динамічного середовища. Саме тому, для того, щоб бути конкурентоспроможною установою, постійно підвищувати економічну безпеку, необхідно шукати інноваційні інструменти управління ризиками.

Виходячи з вищевикладеного в статті запропоновано при побудові системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання використовувати засоби фінансового інжинірингу, які передбачають впро-

вадження фінансових інноваційних інструментів в управлінні ризиками.

Доцільність впровадження визначається суб'єктом господарювання з урахуванням специфіки його діяльності, потенціалу фінансової стійкості, відповідно до загальної стратегії розвитку.

Запропонований алгоритм оцінки інструментів управління економічною безпекою суб'єкта господарювання, заснований на ранжуванні загроз за критеріями термінів настання та масштабів наслідків, дає можливість отримати оцінки планованих інструментів з урахуванням критеріїв вартості та ефективності, що допоможе збільшити якість управлінських рішень.

Запропоновані сучасні фінансові інноваційні інструменти допоможуть у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень, підвищенні ефективності управління ризиками та системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вибір та обґрунтування інструментів оцінювання ефективності впровадження фінансових інноваційних технологій управління ризиками в діяльність різних суб'єктів господарювання.

Література

1. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія. / В. С. Пономаренко, С. В. Кавун. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 256 с.
2. Мостенська Т. Л. Ризик-менеджмент як чинник забезпечення економічної безпеки підприємств. / Т. Л. Мостенська, Ю. В. Білан, Т. Г. Мостенська // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №8. – С. 193–203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_8_26.
3. Козаченко А. В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення: монографія. / А. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, А. Н. Лещенко. – Київ : Видавництво «Лібра», 2003. – 280 с.
4. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О. М. Ляшенко. – Луганськ : СЛУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
5. Кравчук О. Я. Діагностика та механізм забезпечення корпоративної безпеки підприємства: монографія. / О. Я. Кравчук, П. Я. Кравчук. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 256 с.
6. Кириченко О. А. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посібник. / О. А. Кириченко, П. Я. Пригунов, Л. В. Гнилицька. – Київ : Дорадо-Друк, 2010. – 480 с.
7. Спіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія. / А. О. Спі-

фанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровский. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

8. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч.-метод. Посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – Київ : КНЕУ, 2000. – 292 с.

9. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. / В. В. Вітлінський, Г. І. Великіваненко. – Київ : КНЕУ, 2004. – 480 с.

10. Гранатуров В. М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения. / В. М. Гранатуров. – Москва : Дело и Сервис, 2002. – 160 с.

11. Уткин Э. А. Риск-менеджмент. / Э. А. Уткин. – Москва : ТАНДЕМ; ЭКМОС, 1998. – 288 с.

12. Худолій Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. / Л. М. Худолій // Ефективна економіка. – 2011. – №1 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_1_26.

13. Козьмук Н. І. Класифікація та характеристика загроз фінансовій безпеці вищих навчальних закладів. / Н. І. Козьмук // Наука молода. – 2016. – №24. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3531/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D1%8C%D0%BC%D1%83%D0%BA%20%D0%9D.%D0%86.pdf>

14. Каргинов Н. А. Роль риск-менеджмента в обеспечении экономической безопасности организации. Экономические науки: сб. ст. по мат. LXVI междунар. студ. науч.-практ. конф. – №6(66). URL: [https://sibac.info/archive/economy/6\(66\).pdf](https://sibac.info/archive/economy/6(66).pdf).

15. Глущенко О. В. Фінансовий інжиніринг: інновації та загрози. / О. В. Глущенко // Ефективна економіка. – 2011. – №5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_5_10.

16. Мусієнко В. О. Фінансовий інжиніринг – генератор фінансових інновацій. / В. О. Мусієнко, М. Е. Зінченко // Інфраструктура ринку. – 2020. – №39. – С. 346–352. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/59.pdf.

17. Черчик Л. М. Система ризик-менеджменту підприємства: сутність та складові. / Л. М. Черчик // Економічний форум. – 2017. – №1. – С. 178–184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_28.

18. Охапкина В. Д. Современные подходы к управлению финансовыми рисками организации. Актуальные направления научных исследований: перспективы развития: материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 12 апр. 2019 г.). Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2019. – С. 154–158.

19. Белозёрова А. А. Оценка риска информационной безопасности при использовании ERP-систем. / А. А. Белозёрова, С. Ю. Микова, М. А. Нестеренко // Молодой ученый. – 2016. – № 15 (119). – С. 152–155. URL: <https://moluch.ru/archive/119/33109/>.

20. Верещагіна Г. В. Впровадження системи ризик-менеджменту на підприємстві в умовах інноваційної діяльності. / Г. В. Верещагіна, Т. Є. Плеханова // Modern economics. – 2018. – №7. – С. 41–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_7_7.

21. Киселева И. А. VaR – модели оценки инвестиционных рисков. / И. А. Киселева // Иннов: элек-

транный научный журнал. – 2017. – №1(30). URL: <http://www.innov.ru/science/economy/var-modeli-otsenki-investitsionnykh/>

22. Седукова К. К. Управление рисками как элемент системы обеспечения экономической безопасности предприятия. / К. К. Седукова // Молодой ученый. – 2019. – №21 (259). – С. 255–257. URL: <https://moluch.ru/archive/259/59422/>.

References

1. Ponomarenko, V., & Kavun, S. (2008). Kontseptualni osnovy ekonomichnoi bezpeky. Kharkiv: KhNEU.

2. Mostenska, T., Bilan, Yu., & Mostenska, T. (2015). Ryzhkyk-menedzhment yak chynnyk zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpryemstv. Aktualni problemy ekonomiky, (8), 193-203. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_8_26.

3. Kozachenko, A., Ponomarov, V., & Leshchenko, A. (2003). Ekonomichna bezpeka pidpryemstva. Sutnist i mekhanizm zabezpechennia. Kyiv: «Libra».

4. Liashenko, O. (2011). Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpryemstva: monohrafiia. Luhansk: SNU im. V. Dalia.

5. Kravchuk, O., & Kravchuk, P. (2008). Di-ahnostyka ta mekhanizm zabezpechennia korporativnoi bezpeky pidpryemstva. Lutsk: Nadstyria.

6. Kyrychenko, O., Pryhunov, P., & Hnylytska, L. (2010). Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu. Kyiv: Dorado-Druk.

7. Yepifanov, A., Plastun, O., Dombrovskiy, V. (2009). Finansova bezpeka pidpryemstv i bankivskykh ustanov. Sumy: DVNZ «UABS NBU».

8. Vitlinskyi, V., & Verchenko, P. (2000) Analiz, modeliuvannia ta upravlinnia ekonomichnym ryzykom. Kyiv: KNEU.

9. Vitlinskyi, V., & Velikoivanenko, H. (2004). Ryzhkolohiia v ekonomitsi ta pidpryemnytstvi. Kyiv: KNEU.

10. Granaturov, V. (2002). Ekonomicheskii risk: sushchnost', metody izmereniya, puti snizheniya. Moskva: Delo i Servis.

11. Utkin, E. (1998). Risk-menedzhment. Moskva: TANDEM; EKMOS.

12. Khudolii, L. (2011). Skladovi ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodarskoi diialnosti. Efektyvna ekonomika, (1). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_1_26.

13. Kozmuk, N. (2016). Klyasyfikatsiia ta kharakterystyka zahroz finansovii bezpetsi vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Nauka moloda. 2016, (24). Retrieved from: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3531/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D1%8C%D0%BC%D1%83%D0%BA%20%D0%9D.%D0%86.pdf>

14. Karginov, N. Rol risk-menedzhmenta v obespechenii ekonomicheskoy bezopasnosti organizatsii. EKONOMICHESKIE NAUKI: Proceedings from MIIM LXVI Mezhdunarodnaya studencheskaya. nauchno-prakticheskaya konferentiya, 6(66). Retrieved from: [https://sibac.info/archive/economy/6\(66\).pdf](https://sibac.info/archive/economy/6(66).pdf).

15. Hlushchenko, O. (2011). Finansovyi inzhynirynh: innovatsii ta zahrozy. Efektyvna ekonomika, (5). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_5_10.
16. Musiienko, V., & Zinchenko, M. (2020). Finansovyi inzhynirynh – henerator finansovykh innovatsii. Infrastruktura rynku, (39), 346-352. Retrieved from: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/59.pdf.
17. Cherchuk, L. (2017). Systema ryzyk-menedzhmentu pidpriemstva: sutnist ta skladovi. Ekonomichni forum, (1), 178-184. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_28.
18. Okhapkina, V. (2019). Sovremennye podkhozdy k upravleniyu finansovymi riskami organizatsii. Proceedings from MIIM '19: VIII Mezhdunarodnaya nauchno-prakticheskaya konferentsiya. «Aktualnye napravleniya nauchnykh issledovaniy: perspektivy razvitiya». (pp. 154-158). Cheboksary: TsNS «Interaktiv plyus».
19. Belozerova, A., Mikova, S., & Nesterenko, M. (2016). Otsenka riska informatsionnoy bezopasnosti pri ispol'zovanii ERP-sistem. Molodoy uchenyy, 15 (119), 152-155. Retrieved from: <https://moluch.ru/archive/119/33109/>.
20. Vereshchahina, H., & Pliekhanova, T. (2018). Vprovadzhennia systemy ryzyk-menedzhmentu na pidpriemstvi v umovakh innovatsiinoi diialnosti. Modern economics, (7), 41-51. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_7_7.
21. Kiseleva, I. (2017). VaR – modeli otsenki investitsionnykh riskov. Innov: elektronnyy nauchnyy zhurnal, 1(30). Retrieved from: <http://www.innov.ru/science/economy/var-modeli-otsenki-investitsionnykh/>
22. Sedukova, K. (2019). Upravlenie riskami kak element systemy obespecheniya ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya. Molodoy uchenyy, 21 (259), 255-257. Retrieved from: <https://moluch.ru/archive/259/59422/>.

ТЕХНОЛОГИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА КАК ЭЛЕМЕНТ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА

*В. О. Мусиенко, к. т. н., доцент, М. Э. Зинченко, магистр,
Харьковский национальный университет радиоэлектроники*

Методология исследования. Результаты получены за счет применения следующих методов: теоретического обобщения и научной абстракции – для обоснования сущностной основы понятий «экономическая безопасность», «система экономической безопасности» и «риск-менеджмент»; анализа и синтеза – для выделения основных направлений оценки инструментов управления экономической безопасностью предприятия и управления риском; классификации – для систематизации угроз, с которыми может столкнуться предприятие в процессе своей деятельности.

Результаты. В статье исследовано место и роль технологии риск-менеджмента в системе обеспечения экономической безопасности предприятия. Рассмотрена сущность экономической безопасности, выявлены ее приоритетные цели, построена многоуровневая система экономической безопасности предприятия. Создана теоретическая основа для систематизации угроз, которая упрощает точную идентификацию каждого типа угрозы и раскрывает потенциальные возможности для эффективного управления ими с помощью применения соответствующих методов. Разработан алгоритм оценки инструментов управления экономической безопасностью предприятия и алгоритм управления риском. Проанализировано использование средств финансового инжиниринга при управлении рисками. Исследованы современные финансовые инновационные инструменты.

Новизна. В ходе исследования установлено, что традиционные подходы снижения рисков в условиях нестабильности среды являются неэффективными. Обоснована связь экономической безопасности субъекта хозяйствования и финансового инжиниринга, предложено использование инновационных инструментов для управления рисками.

Практическая значимость. Обеспечение экономической безопасности предприятия – актуальная цель менеджмента, достижение которой становится жизненно важным в нестабильной внешней среде. Сегодня, учитывая кризисные явления, особое значение приобретают инновационные технологии и инструменты управления рисками. Результаты данного исследования позволяют избрать действенный арсенал инновационных инструментов для реализации возможности построения эффективной системы управления рисками, которая адаптирована к изменениям внешней среды, что будет способствовать достижению состояния защищенности предприятия от негативного воздействия угроз.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, система обеспечения экономической безопасности, алгоритм, угрозы, динамичная среда, развитие, конкурентоспособность, инновационные инструменты, финансовый инжиниринг, риск-менеджмент.

RISK-MANAGEMENT TECHNOLOGY AS AN ELEMENT OF THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF A BUSINESS ENTITY

V. O. Musienko, Ph. D. (Tech.), Associate Professor,

M. E. Zinchenko, Master,

Kharkov National University of Radio Electronics

Methods. The results were obtained through the use of the following methods: theoretical generalization – to substantiate the main provisions of the definitions «economic security», «economic security system» and «risk management»; analysis and synthesis – to highlight the main directions for assessing tools for managing the economic security of an enterprise and risk management; classification – to systematize the threats that an enterprise may face in the course of its activities.

Results. The article examines the place and role of risk management technology in the system of ensuring the economic security of an enterprise. The essence of economic security is considered, its priority goals are identified, and a multilevel system of economic security of an enterprise is built. A systematization of threats has been investigated, which simplifies the accurate identification of each type of threat and reveals the potential for effective threat management through the application of appropriate methods. An algorithm for assessing management tools for the economic security of an enterprise and an algorithm for risk management have been developed. The use of financial engineering tools in risk management is analyzed. Modern financial innovative instruments have been investigated.

Novelty. The study established that traditional approaches to reducing risks under unstable environment are ineffective. The relationship between the economic security of a business entity and financial engineering has been substantiated, and the use of innovative tools for risk management has been proposed.

Practical value. Ensuring the economic security of an enterprise is an urgent goal of management, the achievement of which becomes vital under unstable external environment. Today, taking in account the crisis situation, innovative technologies and risk management tools are of particular importance. Organizations must have an arsenal of innovative tools to be able to build an effective risk management system that is adapted to changes in the external environment, which will help to achieve a state of protection of the enterprise from the negative impact of threats.

Keywords: economic security of an enterprise, a system of ensuring economic security, algorithm, threats, dynamic environment, development, competitiveness, innovative tools, financial engineering, risk management.

Надійшла до редакції 03.08.20 р.